

(2 ½ hours)

Total marks: 75

**N. B (1) All questions are compulsory**

**(2) All questions have internal choice**

**(3) Figures to the right indicate full marks**

1. A) Choose the correct alternative: **(any eight)** (8)

1. With reference to language, India officially follows a -----  
(One national language policy, three language policy, multi-language policy)
2. The constitution of India recognizes minority on the basis of -----  
(Age and religion, Caste and religion, Language and religion)
3. Limbu, Kota, Munda, Meena are....  
(Textiles of India, Tribes of India, Hilly areas in North East India)
4. The most popular symbol of Baha'i faith in India is the ....  
(Qutub Minar, Synagogue, Lotus temple)
5. Chandigarh, Lakshadweep, Puducherry are ----- of India.  
(State capitals, States, Union Territories)
6. In Government aided higher educational institutions -----per cent is reserved for persons with disabilities.  
(One, two, five)
7. Secularism in India means -----  
(Equal treatment to all religions, power distribution among religious groups, state recognition of caste identities)
8. -----is a national party.  
(Aam Aadmi Party, Asom Gana Parishad, Bahujan Samaj Party)
9. -----was formed as a separate state from Andhra Pradesh.  
(Chattisgarh, Telangana, Hyderabad)
10. Right to privacy is now a -----in the constitution.  
(Fundamental Right, Fundamental Duty, Economic policy)

1. B) State whether the following statements are True or False **(any seven):** (7)

1. The legendary leader Potti Sriramulu took fast unto death for a separate state for Telugu speakers.
2. Article 15 enables the government for affirmative action of SC/ST in terms of reservation in education and job.

3. For the purpose of Census, a person who can both read and write with understanding in any language, is treated as literate.
4. In modern India, the percentage of rural population is more than urban population.
5. 'Sons of the soil' theory implies jobs for all in a state.
6. India has a federal system with single citizenship.
7. Both Fundamental Rights and Directive Principles of State Policy are enforceable by court.
8. 73<sup>rd</sup> amendment to the Indian constitution refers to urban local bodies.
9. 1/3<sup>rd</sup> seats are reserved for women in Gram Panchayat.
10. Judicial Review means stands for the Supreme Court's right to declare a law passed in legislature as null and void.

2. A. Discuss the reasons for gender disparity in India and give reasons to combat the same. (15)

OR

B. Explain the term physical disability and discuss the problems of persons with disabilities (PwD) in India.

3. A. Discuss the inter-group conflicts caused due to caste inequalities in India society. Suggest measures to eradicate caste conflicts. (15)

OR

B. Comment on various issues regarding communalism in India.

4. A. Discuss the various features of the Indian constitution. (15)

OR

B. Write a note on the significance of Fundamental Duties for the realization of modern India.

5. A. Comment on the contribution of women towards Indian politics and suggest measures for increased participation. (15)

OR

B. Write short notes on **any three** of the following:

- i. Multiculturalism
- ii. India's literacy rates
- iii. Efforts towards achieving communal harmony
- iv. Multiparty system in India
- v. Panchayati Raj

\*\*\*\*\*

वेळ: २ तास ३० मी.

गुण: ७५

सूचना: १.सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

३.आवश्यकता वाटल्यास इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न १.अ) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा.( कोणतेही आठ)

०८

१. भाषांच्या संदर्भात,भारतात अधिकृतपणे .....चे पालन केले जाते.  
(एक राष्ट्रीय भाषा धोरण, त्री भाषीय धोरण, बहुभाषीय धोरण)
२. भारतीय राज्यघटनेने अल्पसंख्याकांना.....च्या आधारावर अधिकृत मान्यता दिली आहे.  
(वय आणि धर्म, जाती आणि धर्म, भाषा आणि धर्म)
३. लिंबू,कोटा,मुंडा,मीना हे .....आहेत.  
(भारतातील वस्त्रप्रकार, भारतातील आदिवासी, ईशान्य भारतातील डोंगराळ क्षेत्र)
४. भारतातील बहाई श्रद्धेचे सर्वात मोठे प्रतिक .....आहे.  
(कुतुब मिनार,ज्यूंचे उपासनास्थान, लोटस मंदिर)
५. चंदीगड,लक्षद्वीप,पुदुचेरी हे भारतातील.....आहेत.  
(राज्यांच्या राजधान्य, राज्य, केंद्रशासित प्रदेश)
६. शासन सहाय्यित उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये विकलांग लोकांकरिता.....टक्के आरक्षण आहे.  
( एक, दोन,पाच)
७. भारतातील धर्मनिरपेक्षता म्हणजे .....होय.  
(सर्व धर्मांना समान वागणूक, धार्मिक समूहांना सत्तेचे वितरण, जातीच्या स्वत्वासाठी राज्यांची अधिकृत मान्यता)
८. ....हा एक राष्ट्रीय पक्ष आहे.  
(आम आदमी पार्टी, आसाम गण परिषद, बहुजन समाज पार्टी)
९. आंध्रप्रदेश पासून ..... हे वेगळे राज्य निर्माण झाले.  
(छत्तीसगड, तेलंगाना, हैदराबाद)
१०. गोपनीयतेचा हक्क हा आता राज्यघटनेतील .....आहे.  
(मुलभूत हक्क,मुलभूत कर्तव्य, आर्थिक धोरण)



१.ब) खालील विधाने चूक कि बरोबर आहेत ते सांगा.(कोणतेही सात)

०७

१. तेलगु भाषिकांकरिता वेगळ्या राज्यासाठी पोटी श्रीरामूलू यांनी आमरण उपोषण केले होते.
२. राज्यघटनेचे कलम १५ हे अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातीच्या शिक्षण आणि नोकरी च्या संदर्भात सरकारची सकारात्मक क्रिया सक्षम करते.
३. जनगणनेच्या दृष्टीने जी व्यक्ती कोणतीही भाषा वाचू आणि लिहू शकतो त्याबरोबरच समजू शकतो,त्याला साक्षर असे म्हणतात.
४. आधुनिक भारतात,नागरी लोकसंख्येपेक्षा ग्रामीण लोकसंख्येचे प्रमाण जास्त आहे.
५. 'धरतीपुत्रांची मागणी' सिद्धांत राज्यातील सर्वाना रोजगार सुचवते.
६. भारतात एकेरी नागरीकत्वासोबत संघराज्य पद्धती आहे.
७. मुलभूत हक्क आणि राज्य धोरण निर्देशक तत्वे दोन्ही न्यायालयीन अंमलबजावणीयोग्य आहेत.
८. भारतीय राज्यघटनेची ७३ वी घटनादुरुस्ती नागरी स्थानिक संस्थांशी संदर्भित आहे.
९. ग्रामपंचायत मध्ये स्त्रियांकरिता १/३ जागा आरक्षित आहेत.
१०. न्यायिक पुनरावलोकन म्हणजे विधिमंडळात संमत झालेले कायदे रद्दबातल घोषित करण्याचा सर्वोच्च न्यायालयाचा अधिकार होय.

२.अ) भारतातील स्त्री-पुरुष लिंगोत्तर विषमतेच्या कारणांची चर्चा करा आणि त्याच्या निराकरणासाठीची कारणे द्या.

१५

किंवा

ब) शारीरिकदृष्ट्या विकलांग हि संकल्पना स्पष्ट करा आणि विकलांग व्यक्तींच्या समस्यांची चर्चा करा.

३.अ) भारतीय समाजातील जातीय विषमतेमुळे निर्माण झालेल्या आंतर गट संघर्षाच्या कारणांची चर्चा करा.जातीय संघर्ष नष्ट करण्यासाठी उपाय सुचवा.

१५

किंवा

ब) भारतातील सांप्रदायिकतावादाशी संबंधित विविध समस्यांवर भाष्य करा.

४.अ) भारतीय राज्यघटनेच्या विविध वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

१५

किंवा

ब) आधुनिक भारताच्या परिपूर्तीसाठी मुलभूत कर्तव्यांचे महत्व यावर टीप लिहा

५.अ) भारतीय राजकारणासाठी स्त्रियांच्या योगदानावर भाष्य करा आणि सहभाग वाढविण्यासाठीचे उपाय सुचवा.

१५

किंवा

ब) टीपा लिहा (कोणत्याही तीन)

१५

- १) बहसंस्कृतीवाद
- २) भारताचा साक्षरता दर
- ३) जातीय सलोख्यासाठी प्रयत्न
- ४) भारतातील बहुपक्ष पद्धती
- ५) पंचायत राज

\*\*\*\*\*